

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY

List katolickým biskupům o některých aspektech církve pojímané jako *communio* *Communio notio*

Úvod

1. Pojem *communio* – společenství (řecky *koinónia*), kterému již v dokumentech II. vatikánského koncilu¹ je přikládán značný význam, vyjadřuje hluboké jádro tajemství církve a je schopen bezpochyby hrát klíčovou roli v úsilí o obnovu katolické nauky o církvi (ekleziologie).² Současnost nám předkládá mimořádně důležitý úkol: prohloubení chápání církve jako společenství. Tím se otvírá širší prostor teologické reflexi tajemství církve, které je ve své podstatě přístupné stále novému a hlubšímu zkoumání.³ Nyní však se v oblasti nauky o církvi někdy projevují názory, v nichž je pojetí církve jako „tajemství společenství“ chápáno příliš úzce: především proto, že na jedné straně opomíjejí oprávněnou integraci pojetí církve jako společenství s pojetím církve jako Božího lidu a mystického těla Kristova – a na druhé straně nepřikládají náležitou váhu vztahu mezi církví jako společenstvím a církví jako svátostí.

2. Protože různé aspekty církve chápané jako *communio* mají velký věroučný, pastorační a ekumenický význam, uznala Kongregace pro nauku víry za vhodné tímto prohlášením krátce připomenout a tam, kde je to nutné, také zdůraznit zásadní prvky učení, které musí nutně platit jako nezbytné prvky i v budoucím procesu prohloubeného teologického poznávání.

I. Církev jako tajemství

3. Pojem *communio* se nachází „v srdci sebepoznání církve“⁴ a vyjadřuje tajemství osobního sjednocení každého člověka s Nejsvětější Trojicí a s druhými lidmi, které má svůj původ ve víře⁵ a je zaměřeno na eschatologické naplnění v nebeské církvi, avšak již v pozemské církvi nachází své počáteční a předběžné naplnění.⁶

Má-li sloužit pojem *communio*, který není jednoznačný, jako klíč k interpretaci církve, musí být pochopen v kontextu biblického učení a tradice církevních Otců, kde společenství má vždy dvojí rozměr: vertikální (společenství s Bohem) a horizontální (společenství s lidmi). Je proto pro křesťanský náhled na *communio* podstatné uzнат ho především jako Boží dar, jako plod Boží iniciativy, která se završuje ve velikonočním tajemství. Nový vztah mezi člověkem a Bohem, který má základ v Kristu a je sdílen ve svátostech, se tak také rozšiřuje do nového vztahu mezi lidmi navzájem. Logicky musí potom pojem *communio* být schopen vyjádřit též svátostnou povahu církve „dokud... jsme jako vyhnanci v cizině, daleko

¹ II. vatikánský koncil: věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium* 4, 8, 13–15, 18, 21, 24–25; II. vatikánský koncil: věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum* 10; II. vatikánský koncil: věroučná konstituce o církvi *Gaudium et spes* 32; II. vatikánský koncil: dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio* 2–4, 14–15, 17–19, 22.

² Srov. biskupský synod, 2. mimořádné zasedání (1985): *Relatio finalis* II, C, 1.

³ Pavel VI.: Promluva při zahájení druhé periody 2. vatikánského koncilu (29. 9. 1963). AAS 55 (1963) 848; srov. např. Mezinárodní teologická komise: *Lineamenta* předložená k prohloubení studia. Off. Libr. Vaticana 1988. *Themata selecta de Ecclesia*. In: *Documenta* (1969–1985), s. 462–559.

⁴ Jan Pavel II.: Promluva k biskupům USA (16. 9. 1987) 1. Insegnamenti di Giovanni Paolo II, X, 3 (1987) 553

⁵ 1 Jan 1, 3: „Co jsme (tedy) viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste i vy měli s námi společenství. Naše společenství je totiž s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem.“; srov. také 1 Kor 1, 9; Jan Pavel II.: apoštolský list *Christifideles laici* (30. 12. 1988) 19. AAS 81 (1989) 422–424; biskupský synod (1985): *Relatio finalis* II, C, 1.

⁶ Srov. Flp 3, 20–21; Kol 3, 1–4; *Lumen gentium* 48.

od Pána⁷, rovněž i zvláštní jednotu, která činí z věřících údy téhož těla, mystického těla Kristova,⁸ společenství s organickou strukturou,⁹ „lid sjednocený působením jednoty Otce i Syna i Ducha svatého“¹⁰, společenství vybavené vhodnými prostředky k viditelnému a společenskému sjednocení.¹¹

4. Společenství církve je současně viditelné i neviditelné. Ve své neviditelné podobě je společenstvím každého člověka s Otcem skrze Krista v Duchu svatém i společenstvím s druhými lidmi společnou účastí na božské přirozenosti,¹² na utrpení Kristově,¹³ na též víře,¹⁴ na témž Duchu.¹⁵ V pozemské církvi existuje niterný vztah mezi tímto neviditelným společenstvím a viditelným společenstvím v učení apoštolů, ve svátostech a v hierarchickém uspořádání. Těmito božskými dary, dobře viditelnými skutečnostmi, vykonává Kristus v dějinách rozličnými způsoby svou prorockou, kněžskou a královskou službu ke spáse lidí.¹⁶ Vztah mezi viditelnými a neviditelnými prvky církevního společenství je pro církev jako svátost spásy vztahem základním.

Z toho, že církev má povahu svátosti, plyne, že Církev není uzavřena sama v sobě, nýbrž že je nepřetržitě otevřena misijní a ekumenické dynamice, protože je poslána do světa, aby hlásala a dosvědčovala tajemství společenství, které je v jejím základu, aby je zpřítomnila a šířila: všechny a všechno sjednotit v Kristu,¹⁷ aby byla všem „nedělitelnou svátostí jednoty“.¹⁸

5. Církevní společenství, do něhož byl každý přijat skrze víru a křest,¹⁹ má své kořeny a svůj střed v eucharistii. Křest je opravdu začleněním do jednoho Těla, které je vzkříšeným Pánem prostřednictvím eucharistie budováno a ožívováno takovým způsobem, že se toto tělo může právem nazývat tělem Kristovým. Eucharistie je zdrojem a tvůrčí silou, z níž pramení společenství údů Církve, protože přímo každý z nich se sjednocuje s Kristem samotným: „Při lámání eucharistického chleba máme skutečnou účast na těle Páně a jsme povznášeni ke spojení s ním a mezi sebou: „Je to jeden chléb, a proto my všichni – i když je nás mnoho – tvoříme jedno tělo, protože všichni máme účast v tom jednom chlebě“ (1 Kor 10, 17).“²⁰

Pavlova slova o církvi jako Kristově tělu tedy vypovídají, že eucharistie, v níž nám Pán dává své tělo a činí nás jediným tělem,²¹ je místem, v němž se církev projevuje ve své nejpodstatnější podobě: přítomná na všech místech a přece jediná, jako i Kristus je pouze jediný.

⁷ 2 Kor 5, 6; srov. *Lumen gentium* 1

⁸ Srov. *Lumen gentium* 7; Pius XII.: encyklika *Mystici Corporis* (29. 7. 1943). AAS 35 (1943) 200 n.

⁹ Srov. *Lumen gentium* 11.

¹⁰ sv. Cyprián: *De oratione Dominica* 23. PL 4, 553; srov. *Lumen gentium* 4.

¹¹ Srov. *Lumen gentium* 9.

¹² Srov. 2 Petr 1, 4.

¹³ Srov. 2 Kor 1, 7.

¹⁴ Srov. Ef 4, 13; Flm 6.

¹⁵ Srov. Flp 2, 1.

¹⁶ Srov. *Lumen gentium* 25–27.

¹⁷ Srov.

¹⁸ sv. Cyprián: *Epist. ad Magnum* 6, PL 3, 1142.

¹⁹ Ef 4, 4–5: „Jen jedno je (ono tajemné) tělo, jen jeden Duch a stejně tak jen jedno vytoužené dobro, ke kterému jste byli povoláni. Jeden Pán, jedna víra, jeden křest.“; srov. též Mk 16, 16.

²⁰ Srov. *Lumen gentium* 7: Eucharistia est Sacramentum „quo in hoc tempore consociatur Ecclesia“ (sv. Augustin: *Contra Faustum* 12, 20. PL 42, 265) „Non aliud agit participatio corporis et sanguinis Christi quam ut in id quod sumimus transeamus“ (sv. Lev Veliký: *Sermo* 63, 7. PL 54, 357).

²¹ Srov. *Lumen gentium* 3, 11; sv. Jan Zlatoústý: *In 1 Cor. hom.* 24, 2. PG 61, 200.

6. Církev je společenstvím svatých podle tradičního výrazu, který se nachází v latinských verzích apoštolského vyznání víry již od konce čtvrtého století.²² Společná viditelná účast na prostředcích spásy (svatých věcech), především na eucharistii, je kořenem neviditelného společenství zúčastněných věřících (svatých) mezi sebou. Toto společenství nese s sebou duchovní solidaritu údů církve, nakolik náleží k jednomu a témuž Tělu,²³ a směřuje k jejich opravdovému sjednocení v lásce, která z nich vytváří „jedno srdce jednu duši“.²⁴ Communio vede i ke sjednocení v modlitbě,²⁵ která je vnukána jediným a týmž Duchem,²⁶ totiž Duchem svatým, „který celou církev naplňuje a sjednocuje“.²⁷

Toto společenství spojuje ve své neviditelné realitě vzájemně mezi sebou nejen údy na zemi putující církve, ale spojuje Kristovy učedníky na zemi i s těmi všemi, kteří odešli ze světa v milosti Páně a nyní náleží k nebeské církvi anebo se k ní po dokonalém očistění dostanou.²⁸ To mimo jiné znamená, že mezi církví putující na zemi a nebeskou církvi existuje vzájemný vztah v historickém poslání spásy. Z toho plyne, že z ekleziologického hlediska má velkou váhu nejen přímluva Kristova ve prospěch jeho údů,²⁹ ale i přímluva svatých a vynikající měrou přímluva blahoslavené Panny Marie.³⁰ Podstata uctívání svatých, silně zakořeněná ve zbožnosti křesťanů, proto zcela odpovídá hluboké realitě církve jako tajemství společenství.

II. Všeobecná (univerzální) církev a dílčí (partikulární) církve

7. Církev Kristova, kterou označujeme ve vyznání víry jako jedinou, svatou, katolickou a apoštolskou, je všeobecnou církví, to znamená univerzálním společenstvím učedníků Kristových,³¹ která se stává přítomnou a účinnou v konkrétní zvláštnosti a rozličnosti osob, skupin, času a místa. Mezi těmito mnohotvárnými konkrétními formami spásné přítomnosti jediné církve Kristovy nacházíme již od apoštolských dob takové, které jsou samy v sobě církvemi,³² protože – aniž by byla dotčena jejich zvláštnost – je v nich všeobecná církev přítomna se všemi podstatnými prvky.³³ Tyto církve jsou proto utvářeny „podle obrazu všeobecné církve“³⁴ a každá z nich je „částí Božího lidu, která byla svěřena biskupovi jako pastýři ve spolupráci s presbyteriem.“³⁵

8. Všeobecná církev je tedy tělem církví.³⁶ Proto může být pojem *communio* také analogicky použit na sjednocení dílčích církví a všeobecná církev může být chápána jako společenství dílčích církví. Někdy se však idea společenství dílčích církví užívá tak, že představa jednoty církve v její viditelné a institucionální podobě se oslabuje až k tvrzení, že každá dílčí církev je sama v sobě dokonalý subjekt a všeobecná církev je výsledek vzájemného uznání dílčích církví. V tomto jednostranném pojetí nauky o církvi se hrouť

²² Srov. DS 19, 26–30.

²³ Srov. 1 Kor 12, 25–27; Ef 22–23; 3, 3–6.

²⁴ Sk 4, 32.

²⁵ Srov. Šk 2, 42.

²⁶ Srov. Řím 8, 15–16. 26; *Lumen gentium* 4.

²⁷ sv. Tomáš Akvinský: *De veritate* q. 29, a. 4 c. Profecto „exaltatus aulem in cruce et glorificatus Dominus Iesus Spiritum promissum effudit, per quem Novi Foederis populum, qui est Ecclesia, in unitatem fidei, spei et caritatis vocavit et congregavit“ (*Unitatis redintegratio* 2).

²⁸ Srov. *Lumen gentium* 49.

²⁹ Srov. Žid 7, 25.

³⁰ Srov. *Lumen gentium* 50, 66.

³¹ Srov. Mt. 16, 18; 1 Kor 12, 28.

³² Srov. Sk 8, 1; 11, 22; 1 Kor 1, 2; 16, 19; Gal 1, 22; Zj 2, 1.8.

³³ Srov. Papežská biblická komise: *Unité et diversité dans l'Église*. Off. Libr. Vaticana 1989, zvl. s. 14–28.

³⁴ *Lumen gentium* 23, srov. *Ad gentes* 20.

³⁵ 2. vatikánský koncil: dekret o službě biskupů *Christus Dominus* 11.

³⁶ *Lumen gentium* 23; sv. Hiláriu z Poitiers: *In Psalm. 14, 3*; sv. Řehoř Veliký: *Moralia* IV, 7, 12, PL 75, 643.

nejen pojem všeobecné církve, nýbrž také dílčí církve: v tom se zřetelně projevuje nedostatečné chápání pojmu *communio*.

Historie ukazuje, že kdykoliv dílčí církev usilovala o soběstačnost a přitom zeslabovala své reálné společenství s všeobecnou Církví a jejím živým a viditelným středem, poškodila také svou vnitřní jednotu a dostala se do nebezpečí ztráty své vlastní svobody vůči nárokům nejrůznějších mocí, které ji chtěly využít nebo zneužít.³⁷

[Pozn. překladatele: naráží se na odtržení pravoslavní, anglikánské a evangelické reformační církve, které se staly „státním náboženstvím“, zcela podřízeným politickým zájmům – totéž platí o pokusech za bolševismu utvořit „národní církve“, nezávislé na Římu – u nás *Pacem in terris* neblahé paměti, v současnosti také ještě v Číně – a zcela podřízené instrukcím strany, respektive státní tajné policie. Samotné reformační hnutí vytvořilo během posledních staletí několik set denominací nejrůznějších odštěpených vyznání.]

9. Abychom dobře pochopili pravý smysl analogického užití slova *communio* k označení všech dílčích církví, je nutno především jasně vidět, že dílčí církve „jako části jediné církve Kristovy“³⁸ jsou ve zvláštním vztahu „vzájemného pronikání se“³⁹ k celku, to je k všeobecné církvi, protože v každé dílčí církvi „je jediná, svatá, katolická a apoštolská církev pravdivě přítomná a působící“.⁴⁰ Právě proto „nelze brát všeobecnou církev jako souhrn dílčích církví nebo ještě méně jako svaz (federaci) dílčích církví“.⁴¹ Není výsledkem jejich společenství, ale ve vlastním smyslu svého tajemství je realitou, která byla časově a ontologicky již před každou dílčí církví.

Podle církevních Otců jedna a jediná církev existovala díky svému charakteru tajemství ontologicky již před stvořením⁴² a rodí dílčí církve jako dcery – v nich se projevuje, je tedy matkou a nikoli výsledkem dílčích církví. V čase se církev zjevuje v den seslání Ducha svatého ve společenství oněch sto dvaceti, kteří byli shromážděni kolem Panny Marie a apoštolů. Apoštolové byli reprezentanty jediné církve a budoucí zakladatelé místních církví, nositelé poslání, určeného světu. Již tenkrát hovoří církev všemi jazyky.⁴³

Z této církve, která vznikla a byla zjevena jako všeobecná, vyšly různé místní církve jako konkrétní uskutečnění jedné a jediné církve Ježíše Krista. Protože byly zrozeny v univerzální církvi a z ní, mají svou církevní identitu v ní a zní. Formulace II. vatikánského koncilu *Ecclesia in et ex ecclesiis*⁴⁴ je nerozlučně spjata s jinou formulací *ecclesiae in et ex Ecclesia*.⁴⁵ Je zřejmé, že tento vztah mezi všeobecnou církví a církvemi dílčími má charakter tajemství a nelze jej za žádných okolností srovnávat se vztahy mezi částmi a celkem v jakýchkoli čistě lidských skupinách nebo společnostech.

10. Každý věřící patří vírou a křtem do jediné, svaté, katolické a apoštolské církve. Nikdo nenáleží k všeobecné církvi zprostředkovaně, prostřednictvím příslušnosti k nějaké dílčí církvi. Z hlediska církve jako *communio* to tedy znamená, že univerzální společenství věřících a společenství církví nevzniká jedno z druhého, nýbrž jsou výrazem jedné a téže skutečnosti, nazírané z různých hledisek.

³⁷ Srov. Pavel VI.: Apoštolská adhortace *Evangelii nuntiandi* (8. 12. 1975) 64.

³⁸ *Christus Dominus* 6.

³⁹ Jan Pavel II.: Promluva k Římské kurii (20. 12. 1990) 9. AAS 83 (1991) 745–747.

⁴⁰ *Christus Dominus* 11.

⁴¹ Jan Pavel II.: Promluva k biskupům USA (16. 9. 1987) 3. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II.* X, 3 (1987) 555.

⁴² Srov. sv. Klement Římský: *Epist. II ad Cor.* 14, 2. Funck 1, 200; Pastýř Hermův: *Vis.* 2, 4. PG 2, 897–900.

⁴³ Srov. Sk 2, 1a; sv. Ireneus z Lyonu: *Adversus haereses* III, 17, 2. PG 7, 929–930: „unde et omnibus linguis conspirantes hymnum dicebant Deo. Spiritu ad unitatem redigente distantes tribus, et primitias omnium gentium offerente Patri“; srov. též sv. Fulgencius: *Sermo 8 in Pentecoste* 2–3. PL 65, 743–744.

⁴⁴ *Lumen gentium* 23 „[Ecclesiae particulares]... in quibus et ex quibus una et unica Ecclesia catholica existit“. Tato nauka se rozvíjí v kontinuitě s dřívějšími výroky magisteria, např. Pius XII: *Mysticium Corporis*. AAS 35 (1943) 211: „...ex quibus una constat ac componitur Catholica Ecclesia“.

⁴⁵ Srov. Jan Pavel II.: Promluva k Římské kurii (20. 12. 1990) 9. AAS 83 (1991) 745–747.

Prislušnost k nějaké dílčí církvi není tedy v protikladu k faktu, že v církvi není nikdo cizincem.⁴⁶ Zvláště při slavení eucharistie se každý věřící nachází ve své církvi, v církvi Kristově, nezávisle na své církevně právní příslušnosti nebo nepřislušnosti k diecézi, farnosti nebo jinému dílčímu společenství, v němž se slavení koná. V tomto smyslu lze také říci – aniž bychom rušili nezbytné určení právní závislosti⁴⁷ – že kdo náleží k jedné dílčí církvi, náleží ke všem dílčím církvím, protože příslušnost ke *communio*, tak jako příslušnost k církvi – není nikdy částečná, nýbrž je svou povahou vždy univerzální.⁴⁸

III. Společenství církvi, eucharistie a episkopát

11. Jednota neboli *communio* dílčích církvi ve všeobecné církvi je zakořeněna kromě téže víry a všem společného obřadu křtu především v eucharistii a v biskupském úřadu.

Je zakotvena v eucharistii, protože eucharistická obětní slavnost, ačkoli je slavena vždy v dílčím společenství, není nikdy slavením pouze tohoto společenství: ono totiž s eucharistickou přítomností Páně přijímá celý dar spásy, a projevuje se tak – i přes svou stále viditelnou „lokálnost“ – jako obraz a pravé zpřítomnění jediného, svatého, katolického a apoštolského církve.⁴⁹

Opětné oživení eucharistické ekleziologie, což je nepochybně velmi záslužné, vedlo však někdy k jednostrannému zdůraznění významu místní církve. Říká se, že kde se slaví eucharistie, je přítomno celé tajemství církve, a to takovým způsobem, že každý jiný princip jednoty a univerzality je nepodstatný. Jiná pojetí, utvořená pod vlivem různých teologických proudů, mají sklon k ještě radikálnějším formám takového partikulárního pohledu na církve, a to až k tvrzení, že shromáždění ve jménu Ježíšově (srov. Mt 18, 20) samo o sobě už vytváří církve. Podle toho by se každé shromáždění ve jménu Kristově stávalo společenstvím majícím již všechny pravomoci církve včetně pravomoci slavit eucharistii. Někteří tvrdí, že církve se vytváří „zdola“. Při těchto a jim podobných omylech se však nebere dostatečně v úvahu skutečnost, že právě eucharistie činí soběstačnost dílčí církve zcela nemožnou: jedinečnost a nedělitelnost eucharistického Těla Kristova v sobě zahrnuje i jedinečnost a nedělitelnost jeho mystického Těla – jediného a nedělitelného církve. Z eucharistického těžiště pramení nutně otevřenost každého celebrujícího společenství, každé dílčí církve: každý, kdo se dá přitahovat do otevřené náruče Páně, je přičleněn do jeho jediného a nedělitelného Těla. Z těchto souvislostí je tedy zřejmé, že existence úřadu Petrova, který je základem jednoty biskupů a všeobecné církve, nejlépe odpovídá eucharistické podstatě církve.

12. Jednota církve má svůj základ také v jednotě episkopátu.⁵⁰ Jako pojem těla církvi vyžaduje, aby jedna církve byla hlavou všech církvi – tou je právě církve římská, která je „představená univerzálnímu společenství lásky“,⁵¹ tak jednota episkopátu vyžaduje, aby jeden biskup byl hlavou biskupského kolegia – a tím je vždy biskup římský.⁵² „Římský biskup jako Petrův nástupce je trvalý a viditelný zdroj a základ“⁵³ jednoty biskupů i jednoty církve. Taková jednota biskupů trvá po staletí prostřednictvím apoštolské poslušnosti a je proto také

⁴⁶ Srov. Gal 3, 28.

⁴⁷ Srov. např. CIC kán. 107.

⁴⁸ Srov. sv. Jan Zlatoústý: *In Ioann. hom.* 65, 1. PG 59, 361: „qui Romae sedet, Indos scit membrum suum esse“; srov. *Lumen gentium* 13.

⁴⁹ Srov. *Lumen gentium* 26; sv. Augustin: *In Ioann. Event. Tract.* 26, 13. PL 35, 1612–1613.

⁵⁰ Srov. *Lumen gentium* 18, 21, 22; srov. také sv. Cyprián: *De unitate Ecclesiae* 5; sv. Augustin: *In Ioann. Event. Tract.* 46, 5.

⁵¹ sv. Ignác z Antiochie: *Epist ad Rom.*, prol. PG 5, 685; srov. *Lumen gentium* 13.

⁵² Srov. *Lumen gentium* 22.

⁵³ *Lumen gentium* 23; srov. 1. vatikánský koncil: věroučná konstituce o církvi *Pastor aeternus*. DS 3051–3057+ sv. Cyprián: *De unitate Ecclesiae* 4. PL 4, 512–515.

základem identity církve v každém okamžiku historie s onou církví, kterou založil Kristus na Petrovi a ostatních apoštolech.⁵⁴

13. Biskup je viditelný princip a základ jednoty v dílčí církvi, která byla svěřena jeho pastýřské službě.⁵⁵ Aby však dílčí církev byla plně církví, to znamená konkrétní přítomností všeobecné církve se všemi podstatnými prvky, musí v ní nezbytně být podle obrazu všeobecné církve přítomen jako jí vlastní prvek také nejvyšší církevní autorita: biskupské kolegium „spolu se svou hlavou, římským biskupem, a nikdy bez této hlavy“.⁵⁶ Primát římského biskupa a kolegium biskupů jsou bytostné prvky všeobecné Církve, „které se z partikularity jednotlivých dílčích církví nedají odvodit“,⁵⁷ jsou však také niterně vlastní každé dílčí církvi. Proto „musíme posuzovat úřad Petrova nástupce nejen jako globální službu, které se dotýká dílčí církve *ab extra*, nýbrž patřící k vnitřní podstatě každé dílčí církve *ab intra*“.⁵⁸ Primát je již ve své podstatě vybaven pravou biskupskou autoritou nejen nejvyšší, úplnou a univerzální, nýbrž i bezprostřední – nade všemi, jak nad pastýři, tak nad věřícími.⁵⁹ Skutečnost, že úřad Petrova nástupce náleží niterně k vlastnímu bytí každé dílčí církve, je nutným výrazem onoho již zmíněného vzájemného pronikání mezi církví univerzální a církvemi dílčími.⁶⁰

Jednota eucharistie a jednota episkopátu s Petrem a pod vedením Petra nejsou na sobě nezávislé kořeny jednoty církve, protože eucharistii i biskupský úřad ustanovil Kristus jako dvě podstatně spojené skutečnosti.⁶¹ Episkopát je jediný, jako i Eucharistie je jediná – jedinou obětí zemřelého a zmrtvýchvstalého Krista. Liturgie to vyjadřuje různými způsoby, např. když v kánonu obrací zřetel na skutečnost, že každá eucharistická slavnost se koná nejen v jednotě s vlastním biskupem, nýbrž současně i s papežem, se společenstvím biskupů, všemi služebníky církve a celým Božím lidem.⁶² V každé platné eucharistické slavnosti se projevuje toto univerzální společenství s Petrem a celou církví, nebo je objektivně vyžaduje v případě církví od Říma odloučených.⁶³

IV. Jednota a rozdílnost v církevním společenství

15. „Všeobecnost církve znamená na jedné straně pevnou jednotu, na druhé straně zároveň pluralitu a rozdílnost, která nejenže jednotě nebrání, ale naopak jí propůjčuje charakter *communiae*“.⁶⁴ Taková pluralita se vztahuje jak na rozdílnost úřadů, charismat, forem života a apoštolátu uvnitř každé dílčí církve, tak i na odlišnost liturgických a kulturních tradic jednotlivých dílčích církví.⁶⁵

Budování jednoty, která není na překážku rozdílnosti, i uznání a podpora mnohosti, která jednotu nechromuje, nýbrž obohacuje, je prvořadým úkolem římského biskupa ve všeobecné církvi⁶⁶ a – v souladu s celocírkevními právními předpisy – každého biskupa

⁵⁴ Srov. *Lumen gentium* 20; sv. Ireneus z Lyonu: *Adversus haereses* III, 3, 1–3. PG 7, 848–849; sv. Cyprián: *Epist.* 27, 1. PL 4, 305–306; sv. Augustin: *Contra advers. legis et prophet.* 1, 20, 39. PL 42, 626.

⁵⁵ Srov. *Lumen gentium* 23.

⁵⁶ *Lumen gentium* 22; srov. též *Lumen gentium* 19.

⁵⁷ Jan Pavel II.: Promluva k Římské kurii (20. 12. 1990) 9. AAS 83 (1991) 745–747.

⁵⁸ Jan Pavel II.: Promluva k biskupům USA (16. 9. 1987) 4. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, X, 3 (1987) 556.

⁵⁹ Srov. 1. vatikánský koncil: věroučná konstituce o církvi *Pastor aeternus* kap. 3. DS 3064; *Lumen gentium* 22.

⁶⁰ Srov. Jan Pavel II.: Promluva k biskupům USA (16. 9. 1987) 4. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, X, 3 (1987) 555.

⁶¹ Srov. *Lumen gentium* 26; sv. Ignác z Antiochie: *Epist. ad Philadel.* 4; *Epist. ad Smyrn.* 8.

⁶² Srov. Římský misál: 3. eucharistická modlitba.

⁶³ Srov. *Lumen gentium* 8.

⁶⁴ Jan Pavel II.: Promluva na generální audienci (27. 9. 1987) 2. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XII, 2 (1989) 679.

⁶⁵ Srov. *Lumen gentium* 23.

⁶⁶ Srov. *Lumen gentium* 13.

v dílčí církvi svěřené jeho pastýřské službě.⁶⁷ Avšak uskutečnění a zachování této jednoty, které diferencovaná pluralita propůjčuje charakter „communio“, je také úkolem všech věřících v církvi, protože všichni jsou povoláni denně ji budovat a chránit, především láskou, „neboť ona je svorník dokonalosti“.⁶⁸

16. Jestliže má být tento aspekt církve – communio jako jednota v různosti – hlouběji chápán, je nutno uvážit, že existují instituce a společenství, zřízené apoštolskou autoritou pro zvláštní účely pastorační. Jako takové náleží všeobecné církvi, ač jejich členové patří k dílčím církvím, v nichž žijí a působí. Tato příslušnost k dílčím církvím a pro ně charakteristická různorodost⁶⁹ se upravují různými právními způsoby. To nijak neporušuje jednotu dílčí církve zakotvenou v biskupovi, ale naopak přispívá, aby tato jednota měla pro communio charakteristickou niternou mnohost a rozdílnost.⁷⁰

V kontextu církve chápané jako communio je třeba pohlížet na rozličné instituty a společenství, které jsou projevem charizmatu Bohu zasvěceného života a apoštolátu, skrze něž Ducha svatý obohacuje mystické Tělo Kristovo. Nejsou sice částí hierarchické struktury církve, avšak náleží k jejímu životu a její svatosti.⁷¹

Na podkladě naddiecézního charakteru, který je zakořeněn v úřadě Petrově, slouží tyto církevní instituty společenství mezi jednotlivými dílčími církvemi.

V. Církevní a ekumenické hnutí

17. „Církev ví, že je z mnoha důvodů spojena s těmi, kteří jsou pokřtěni a nazývají se křesťany, avšak nevyznávají celou víru nebo nezachovávají jednotu společenství pod vedením Petrova nástupce.“⁷² V nekatolických církvích a církevních společenstvích existují reálně mnohé prvky pravé církve Kristovy, které nám umožní s nadějí a radostí uznat jisté, byť ještě nedokonalé společenství.⁷³

Takové společenství existuje především s východními pravoslavnými církvemi, které navzdory svému odloučení od Petrova stolce zůstávají přesto spojeny s církví katolickou úzkými svazky: apoštolskou posloupností a platnou eucharistií, a proto zasluhují titul dílčí církve.⁷⁴ „V těchto jednotlivých církvích se buduje a roste slavením eucharistie církev Boží“,⁷⁵ protože v každém platném slavení eucharistie je přítomna jediná, svatá, katolická a apoštolská církev.⁷⁶

Protože však společenství s všeobecnou církví, reprezentovanou Petrovým nástupcem, není nějakým zvenčí přidaným atributem dílčí církve, nýbrž jedním z jejích niterných prvků, jsou ona ctihodná společenství na základě své stávající situace ve svém bytí dílčí církve „zraněná“ [*vulnere quoque afficitur*]. Toto zranění je však mnohem hlubší u těch církevních společenství, která nezachovala apoštolskou posloupnost a platnou eucharistii. To ovšem znamená na druhé straně zranění i pro katolickou církev, která byla samotným Pánem povolána, aby byla pro všechny „jen jedno stádce, jen jeden pastýř“,⁷⁷ zranění do té míry bolestné, že jí brání úplně uskutečnit svou univerzalitu v dějinách.

⁶⁷ Srov. *Christus Dominus* 8.

⁶⁸ Kol 3, 14; sv. Tomáš Akvinský: *Expositio in Symbolum Apostolicum* čl. 9: „Ecclesia est una (...) ex unitate caritatis, quia omnes connectuntur in amore Dei, et ad invicem in amore mutuo.“

⁶⁹ Srov. *Christus Dominus* 10.

⁷⁰ Srov. *Christus Dominus* 15.

⁷¹ Srov. *Lumen gentium* 44.

⁷² *Lumen gentium* 15.

⁷³ Srov. *Unitatis redintegratio* 3, 22; *Lumen gentium* 13.

⁷⁴ Srov. *Unitatis redintegratio* 14, 15.

⁷⁵ *Unitatis redintegratio* 15.

⁷⁶ Srov. *Lumen gentium* 5, 14.

⁷⁷ Jan 10, 16.

18. Tato situace vyzývá všechny důrazně k ekumenickému nasazení pro úplné společenství v jednotě církve; v takové jednotě, kterou „Kristus své církvi daroval od počátku, jež nezaměnitelně trvá v katolické církvi a která, jak doufáme, bude stále více růst až do konce věků“.⁷⁸ V takovém ekumenickém úsilí mají prvořadý význam modlitba, pokání, studium, dialog a činná spolupráce, aby díky stálému obrácení se k Pánu mohli všichni uznat pokračování Petrova primátu v jeho nástupcích, biskupech římských, a jeho vykonávání ve shodě s Kristovou vůlí: jako univerzální apoštolskou službu, která je ve všech církvích niterně přítomná a která, neporušená ve své neměnné podstatě díky svému božskému ustanovení, se může projevovat různými způsoby, přiměřeně k místním a dobovým poměrům, jak o tom svědčí dějiny.

Závěr

19. Blahoslavená Panna Maria je vzorem církevního společenství ve víře, lásce a sjednocení s Kristem.⁷⁹ „Věčně v tajemství Krista přítomná“⁸⁰ je uprostřed apoštolů v srdci prvotní církve a církve všech dob,⁸¹ protože „církve se shromáždila v jedné místnosti s Marií, matkou Ježíšovou, a s jeho bratry. Nemůže tedy být ani zmínka o církvi, aniž by tam nebyla přítomna Maria, Matka Páně, s jeho bratry“.⁸²

Kongregace pro nauku víry vyzývá na závěr tohoto listu v souladu se závěrečnými slovy konstituce Světlo národů⁸³ všechny biskupy a skrze ně všechny věřící, především teology, aby se v úsilí o hlubší teologické pochopení „communio“ zcela svěřili přimluvě blahoslavené Panny.

Tento list projednaný v řádném shromáždění této kongregace papež Jan Pavel II. schválil a nařídil zveřejnit během audience poskytnuté níže podepsanému kardinálu prefektovi.

V Římě v sídle Kongregace pro nauku víry dne 28. 5. 1992

Joseph kard. Ratzinger, prefekt
arcibiskup Alberto Bovone, sekretář

⁷⁸ *Unitatis redintegratio* 4.

⁷⁹ Srov. *Lumen gentium* 63, 68; sv. Ambrož: *Exposit. in Luc.*, 2, 7. PL 15, 1555; sv. Izák ze Stelly: *Sermo* 27. PL 194, 1778–1779; Rupert z Deutz: *De Vict. Verbi Dei* 12, 1. PL 169, 1464–1465.

⁸⁰ Jan Pavel II.: encyklika *Redemptoris Mater* (25. 3. 1987) 19. AAS 79 (1987) 384.

⁸¹ Srov. Sk 1, 14; *Redemptoris Mater* 26.

⁸² sv. Chromatius z Aquileje: *Sermo* 30, 1; srov. Pavel VI.: apoštolská adhortace *Marialis cultus* (2. 2. 1974) 28. AAS 66 (1974) 141.

⁸³ Srov. *Lumen gentium* 69.